

Tvorivý tím:

Preklad: Michaela Homolová.
Čechoslovenka 20 rokov. Slovenka 26 rokov.
Slovenka žijúca v Česku 28 rokov.

Maria

Anna Zemaniková
Čechoslovenka 1,5 roka. Slovenka 26 rokov.

Narodila som sa v Československu a žila s pocitom, že to tak bude navždy. Nikdy som veľmi nepremýšľala nad historickými súvislostami vzniku spoločnej republiky. Až do doby predchádzajúcej rozdeleniu. V tom čase som študovala v Prahe, našla si tam veľa známych a priateľov, postupne sa záživila s kultúrou a jazykom, začínala rozumieť špecifíkám českého humoru. A zrazu prišla (pre mňa) krutá rana v podobe rozdelenia republiky. Vnímala som tieto udalosti veľmi osobne a bolestivo. Bola som cudzinkou v štáte, ktorý som vnímala ako svoj. Dnes žijem v Čechách väčšinu svojho života, som doma tu aj tam a myslím si, že rozdelenie na dva štáty na blízkosti našich národov nič nezmienilo.

Scéna: Miriam Struhárová a. h.
Čechoslovenka 16,5 roka. Slovenka 26 rokov.

Mariána

Marianna Mackurová
Čechoslovenka 20,5 roka. Slovenka 26 rokov.

Čo pre mňa znamená 28. október? Mám chut' odpovedať, že nič. Ale vznik samostatného Československého štátu asi znamenal veľa pre mnohých ľudí žijúcich v rakúsko-uhorskej monarchii. A možno práve to je moja odpoveď – že ma omnoho viac zaujíma, čo by sa stalo, keby nevznikol.

Kostýmy, masky: Simona Vacháková a. h.

Dramaturgia: Monika Tatarková.
Čechoslovenka 2 roky. Slovenka 26 rokov.

Svetokráska

Filip Štrba
Čechoslovák 1 rok. Slovák 26 rokov.

So zapamätaním si dátumov sviatkov, pamätných dní či historických medzníkov mám isté problémy. Ani zapamätanie si dátumu 28. október pre mňa nie je jednoduchá úloha. Na druhej strane si však význam roku 1918 nielenže pamätnám, ale vyvoláva vo mnے pocity vďaka a nádeje ako medzník, ktorý ukončuje jedno temné obdobie. Aj keď temná sa k nám cyklicky vracajú... asi to tak musí byť. A keď som si uvedomila, že „nás“ československý 28. október a medzinárodné unikátny dátum 11. november roku 1918 sú vzájomne úzko previazané a jeden bez druhého by neexistovali, pocítila som dojatie za seba, svoju národnú identitu, minulosť, takisto ako zu minulosť miliónov ľudí, žijúcich v prelomovom roku 1918 v spoločnom zemskom priestore. Cítite, ako sa to všetko prepojuje...

Hudba: Bedřich Smetana - Vltava,
Depeche Mode - Welcome to my world

Réžia, výber hudby: Soňa Ferancová a. h.

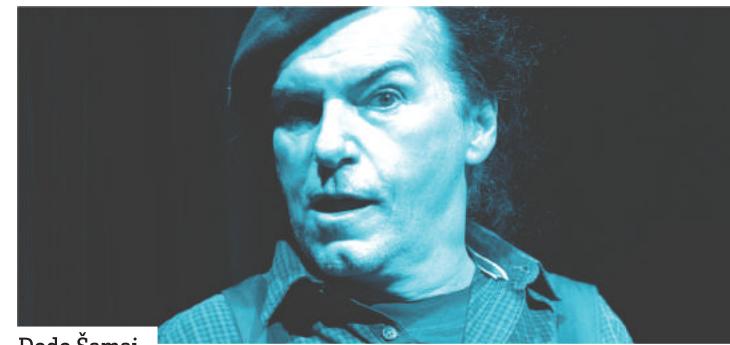
Osoby a obsadenie:

Janko

Filip Štrba
Čechoslovák 1 rok. Slovák 26 rokov.

Slovenský a český národ spája veľa. A i keď sa spoločná republika nakoniec rozdelila, došlo k tomu bez násilia, v mieri... Tento fakt je vo svete vnímaný ako ojedineľný fenomén. A bez ohľadu na to, aké to všetko malo pozadie, som na tento nás spoločný fenomén hrdý.

Pán Bašta

Dodo Šamaj
Čechoslovák 33 rok. Slovák 26 rokov.

28. október – sviatok ktorý neslávime. Deň, od ktorého sa odvíja najdôležitejšia história slovenského národa, sa nachádza v jednej kolónke so Svetovým Dňom Juda – bojového umenia sebaobrany. Prvá republika bola „sebaobranou“ dvoch národov, ktoré sa rozhodli ísiť spoločnou cestou, aby mohli prežiť v novej povojsnej Európe. V Československu som prežil väčšinu svojho života... Škoda, že väčšinu aj v režime, ktorý – veľmi slušne povedané – nemal rád slobodných ľudí. S príchodom slobody sa stalo niečo, čo sme mnohí nečakali, každý národ išiel svojou cestou. Už asi nepotreboval tento druh sebaobrany a každý zvlášť sa stali súčasťou modernej Európy. 28. október bol toho začiatkom a predsa je to sviatok, ktorý neslávime.

Na území Slovenska sa z celkového počtu viac než 20 Havlových hier a scénických útvarov inscenovalo 6:

Záhradná slávnosť

- 1964 Slovenské národné divadlo Bratislava, réžia: Peter Mikulík

Vyrozumenie

- 1966 Slovenské národné divadlo Bratislava, réžia: Peter Mikulík
- 1966 Krajové divadlo Nitra, réžia: Anton Ulícký
- 1966 Divadlo Slovenského národného povstania Martin, réžia: Ernest Stredianský
- 1990 Divadlo Astorka Korzo '90 Bratislava, réžia: Vladimír Strníško

Audiencia

- 1966 Divadlo Slovenského národného povstania Martin, réžia: Juraj Nvota
- 1990 Divadlo Thália Košice (uvedené spoločne s jednoaktovkou Vernisáž), réžia: Lajos Horváth
- 1990 Maďarské oblastné divadlo Komárno (uvedené spoločne s jednoaktovkou Vernisáž), réžia: Lajos Horváth
- 2017 Divadlo Jonáša Záborského Prešov, réžia: Marek Zá kostelecký

Vernisáž

- 1990 Divadlo Thália Košice (uvedené spoločne s jednoaktovkou Audiencia), réžia: Lajos Horváth
- 1990 Maďarské oblastné divadlo Komárno (uvedené spoločne s jednoaktovkou Audiencia), réžia: Lajos Horváth

Protest

- 1990 Trnavské divadlo Trnava, réžia: Juraj Nvota

Odchádzanie

- 2008 Slovenské národné divadlo Bratislava, réžia: Peter Mikulík

Hra Motýľ na anténe bola v ČR uvedená dvakrát:

- 2002 Národní divadlo moravskoslezské Ostrava (uvedené spoločne s jednoaktovkou S. Mrázka Kouzelná noc), réžia: Petr Mančal
- 2016 Divadlo F. X. Šaldy Liberec (uvedené ako scénické čítanie), réžia: Šimon Dominik

Redakčne pripravila: Monika Tatarková

Zodpovedná redaktorka: Iveta Škrípková

Jazyková korektúra: Anna Ďurišková

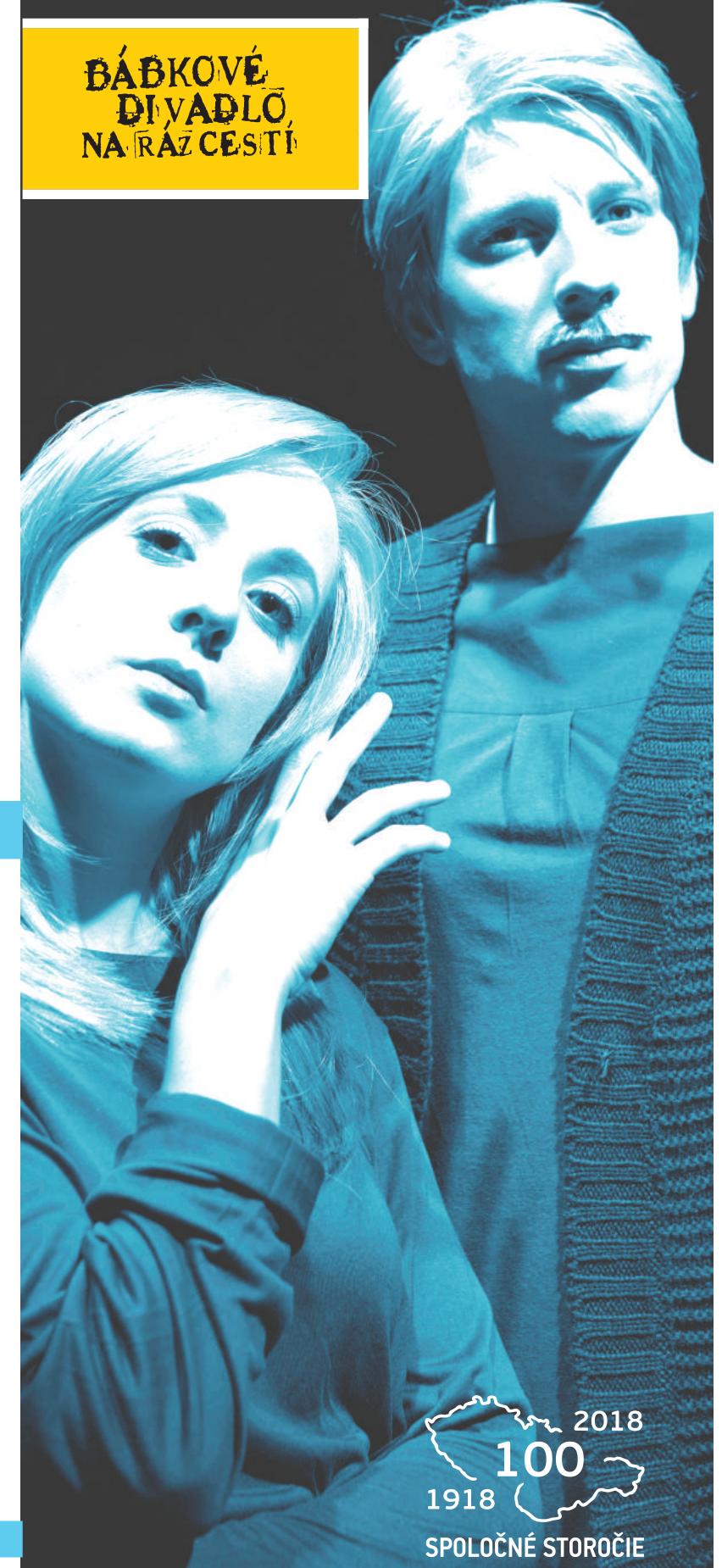
Foto: Dodo Šamaj, súkromné archívky

Grafický dizajn: Bálint Rózsás

Divadelná sezóna 2018/2019

Premiéra: 26. 10. 2018

Zriaďovateľom divadla je Banskobystrický samosprávny kraj. Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Václav Havel

**MOTÝĽ
NA ANTÉNE**

2018
100
1918
SPOLOČNÉ STOROČIE

Bábkové divadlo na Rázcestí sa v tvorbe pre mladých ľudí a dospelých kontinuálne venuje histórii. Snaží sa otvárať témy súvisiace s našou historickou identitou, sprítomňovať osudy našich predkov, prepájať dejinné udalosti so súčasnosťou.

Pri príležitosti vzácnnej udalosti, 100. výročia založenia Československej republiky, sme sa rozhodli pre dotyk s našou minulosťou v podobe jednej z najvýraznejších osobnosti československých dejín. Uvádzame hru Václava Havla, dramatika, politika, vedúcej osobnosti československého disentu, prvého prezidenta demokratického Československa.

Titul *Motýľ na anténe* je tragikomickou skicou, oscilujúcou na hranici medzi ideálnymi predstavami a realitou, konaním a nekonaním, aktivitou a pasívitu ľudí. Václav Havel do nej zašífroval mnoho z vlastných politických a filozofických názorov na svet a spoločnosť. Zároveň (ako u toho autora býva zvykom) nezakryl ani svoje autobiografické inšpirácie.

V spracovaní divadelnej a televíznej režisérky Sone Ferancovej sa hra stáva výstižnou paródiou (pseudo)intelektuálneho prístupu k ľuďom a svetu, múdrou komédiou o našich egách, malostiah a neschopnostiach, osobitou výpovedou k večnej téme partnerských a rodinných vzťahov.

Hru uvádzame po prvýkrát na Slovensku.

Text Václava Havla uvádzame vôbec po prvýkrát v bábkovom divadle.

Ako sa Vás dotýka 100. výročie vzniku Československej republiky?
Čo pre Vás znamená 28. október?

RÁZCESTIE VÍTA PO PRVÝKRÁT!

VÁCLAV HAVEL

Čechoslovák 3 roky. Obyvateľ Protektorátu Čechy a Morava 5 rokov. Čechoslovák 47 rokov. Čech 18 rokov.

Dramatik, politik, vedúca osobnosť československého disentu 70. a 80. rokov, prvý prezentor demokratického Československa, niekoľkonásobný nominant na Nobelovu cenu za mier a oveľa viac. Bol priamym účastníkom 4 štátnych režimov:

1. Narodil sa v období pred prvou svetovou vojnou (r. 1936) v známej intelektuálnej a podnikateľskej rodine Václava Marie Havla a jeho manželky Boženy Vavrečkovej. Bol vnukom československého diplomata Huga Vavrečku a staviteľa paláca Lucerna Václava Havla. Jeho strýko Miloš Havel bol zakladateľom filmových spoločností AB Barrandov. Priali sa so zakladajúcim prezidentom prvej ČSR T. G. Masarykom.

Václav prežil roky útleho detstva v dostatku až prepychu - pri jeho koliske sa striedali vysokí štátinci, herci, herečky, umelci a umelkyne z rôznych oblastí.

2. Počas druhej svetovej vojny rodina utiekla z Prahy do rodinného sídla Havlov na Vysočinu. Václav obdobie protektorátu strávil v dedine Žďárec pri meste Tišňov. Miestne deti ho však ako syna z bohatej buržoáznej rodiny medzi seba neprijali. Václav to niesol veľmi tăžko.

3.

Po nastolení komunistickej diktatúry je Havlova rodina označená za objekt triedneho nepriateľstva. Majetok Havlovcov je znárodnený a ich privilegijá zrušené.

Po ukončení základnej školskej dochádzky mal Václav, pre svoj buržoázny pôvod, základ študovať na strednej škole podľa vlastného výberu. V r. 1951 začal na SŠ študovať odbor chemický laborant, no po večeroch navštievoval Strednú všeobecne vzdelávaciu školu – gymnázium – pre pracujúcich.

Nechcel patriť k buržoázii, ale nepatrial ani k robotníckej triede. Vlastné miesto našiel vo svete slov a literatúry. Od svojich 15 rokov písal básne. Na gymnáziu založil literárnu skupinu „36“, ktorá vydávala vlastný časopis a organizovala rôznorodé stretnutia a diskusie. Z kádrových dôvodov neboli prijatí na žiadnu vysokú školu humanitného zamerania. V r. 1955 preto nastúpil na České vysoké učené technické. V r. 1957 sa pokúšal prestúpiť na Filmovú fakultu Akadémie múzických umení v Prahe, no nepodarilo sa mu to.

Od r. 1960 pracoval ako javiskový technik v Divadle Na zábradlí (predtým v divadle ABC). Prvú hru – *Rodinný večer* – napísal v r. 1960 vo veku 24 rokov. Od r. 1962 diaľkovo navštievoval Divadelnú fakultu AMU, ktorú absolvoval v r. 1966 a následne sa stal dramaturgom Divadla Na zábradlí. V r. 1963 v DnZ premiéroval svoju prvú inscenáciu *Záhradná slávnosť* (mal vtedy 27 rokov).

Väčšinu vojsk Varšavskej zmluvy ho zastihol vo veku 32 rokov. Po r. 1968 mal Havel zákaz publikovať a jeho hry sa nesmeli uvádzať na javisku. Stal sa z neho popredný kritik režimu.

V r. 1974 pracoval v pivovare Krakonoš v Trutnove (autobiografický základ pre hru *Audiencia*, r. 1975).

V r. 1975 napísal otvorený list Gustávovi Husákovovi, novému prezidentovi ČSR. Následne sa sprísnilo jeho sledovanie zložkami ŠTB. V r. 1976 sa Havel vyjadril k uvážneniu členov rockovej skupiny Plastic people of the Universe. Varoval pred novou praktikou perzekúcie na základe slobody prejavu, slobody slova a ducha (autobiografický základ pre hru *Protest*, r. 1978).

Na základe (úspešnej) protestnej kampane za oslobodenie muzikantov vznikol ideo-vý fundamenat pre Chartu 77.

V januári 1977 sa Havel stal jedným z 3 hovorcov Charty 77. Za jeho „držost a odvahu“ bol ako exemplárny príklad stíhaný a uvážnený. Obdobie od r. 1977 do r. 1983 bolo pre Havlu časom vyšetrovania a väzenia. Celkovo bol uväznený asi 5 rokov. Vo väzení strávil ešte 3 mesiace v r. 1989 za účasť na demonštrácii počas Palachovho tyždňa (január 1989). Obdobie väzenia sa stalo základom pre hry *Chyba r. 1983* a *Largo Desolato r. 1984*.

Havel je uznávaný ako jeden z najvýznamnejších predstaviteľov disentu východného bloku.

Dňa 17. novembra 1989 prepukla Nežná revolúcia a vzniklo Občianske fórum – protikomunistická politická platforma. Václav Havel sa stal neformálnym lídom hnutia. Ako jeho kandidát bol v decembri 1989 zvolený za prvého prezidenta porevolučného Československa. Mal 53 rokov.

4. Dôležité počiny vo funkcií:

V r. 1991 ČSR vypovedala účasť na Varšavskej zmluve. Zmluva bola definitívne zrušená 1. 6. 1991 v Prahe za účasti zástupcov vlád členských krajín.

V r. 1999, už ako prezident ČR, vystúpil na krajiny do Severoatlantickej aliancie.

Vstup ČR do Európskej únie sa uskutočnil v r. 2004, rok po odchode V. Havla z funkcie prezidenta. Tento akt sa považuje za vyvrcholenie Havlovej politiky a zavŕšenie hesla z obdobia Nežnej revolúcie „Zpátky do Evropy“.

Niektoré historické hly Havlovi vyčítajú jeho kandidatúru na funkciu českého prezidenta, pretože vždy presadzoval spoločný štát a rozpad Československej federácie vnímal ako svoje zlyhanie. Občania a občianky Slovenskej republiky mali a poväčšine stále majú rozporuplné pocity voči osobe Václava Havla...

SOŇA FERANCOVÁ

Českoslovenka 23 rokov. Slovenka 26 rokov.

SIMONA VACHÁLKOVÁ

Českoslovenka 24 rokov. Slovenka 26 rokov.

■ 100. výročie vzniku republiky sa mi spája s narodením mojej starej mamy – 21. 12. 1918. Vždy s láskou spomína na „tatíčka Masaryka“ a na súdržné obdobie dvoch národov, ktoré sme v našej rodine uznávali a s úctou cili.

Kostýmová výtvarníčka. Absolventka VŠMU, oddelenie scénického a kostýmového výtvarníctva. Tvorkyňa kostýmov pre divadlo, film a operu. V rámci ďalšieho divadla intenzívne spolupracuje s viacerými činohernými režisérmi, napr. V. Strinským, R. Polákom, E. Horváthom, V. Klimáčkom, J. Ďurovčíkom, J. Nvtom a režisérkou Soňou Ferancovou. Tvorí najmä v Bratislave pre Slovenské národné divadlo, Astorka Korzo '90, GUaGU a v Nitre pre Divadlo Andreja Bagara. V Čechách spolupracuje s opernými domami: Divadlo A. Dvořáka v Ostrave, Opera Národného divadla Brno. V rámci bohatej filmovej tvorby získala nomináciu na cenu Slnko v sieti za kostýmový výpravu pre film *Nedodržaný sľub* (réžia Jiří Chlumský). Pravidelne spolupracuje na tvorbe videofilmov a reklamných spotov.

Umelecké vedenie divadla:

■ 28. október je po prvý deň, v ktorom vznikla moja rodná krajina. A po druhé je to deň po synovom narodení. Všetko veľmi blízke a osobné záležitosti. Teda, Československo bolo a je pre mňa stále časom a priestorom toho najpodstatnejšieho v mojom živote a asi to tak aj ostane. Je veľmi malo krajín a ľudí v nich, ktorí majú k sebe tak blízko - či po jazykovej, alebo kultúrnej stránke - ako majú naše národy. Veľmi sa z toho vždy teším.

Iveta Škripková

Čechoslovenka 32 rokov. Slovenka 26 rokov.
Riaditeľka.

■ 28. októbra 1918 vznikla krajina, v ktorej som sa narodil, viac ako polovicu môjho doterajšieho života bola mojím domovom. Už takmer 26 rokov je to ináč a ja si začínam pomaly zvykať. Všetkým, ktorí sa o vznik ČSR zaslúžili, patrí naša vdaka.

Marián Pecko

Čechoslovák 34 rokov. Slovák 26 rokov.
Umelecký šéf.

V rámci umeleckého tímu BDNR viacnásobne spolupracovala s našou dvornou dramatičkou Ivetou Horváthovou – v Slovenskom národnom divadle v r. 2008 režírovala jej hru *Fetišistky*. Na režijnou-dramaturgickej úrovni tvorili tandem napr. pri inscenovaní hry Pam Valentine *Medzi nebom a zemou* (Divadlo Aréna, r. 2015) či hry Marka Haddona a Simony Stephensovej *Podivný prípad so psom* (DAB Nitra, r. 2016). Inscenácia priniesla ocenenie DOSKY 2016 v kategórii Objav sezóny pre herca Tomáša Tureka.